

CITEVA NOTE DESPRE ROMANIA, ITALIA, SI RELATIA DINTRE ELE.

Dilema Veche, nr.47, 3-9 Decembrie 2004

1. N-am inteles niciodata obsesia cu imaginea Romaniei in strainatate; in mod normal oamenii obisnuiti se gindesc intii de toate la tara lor proprie, si rar isi bat capul sa-si formeze o opinie despre cine stie ce tara indepartata.

Dar pentru Italia Romania nu mai este, deja, atit de indepartata. Italianul incepe sa-si formeze o idee despre Romania, si stie bine ca ea exista.

Are si de ce. Poate ca afinitatile culturale si inrudirea clara a limbilor sint mai evidente pentru romani decit pentru italieni, speriasi de accentul 'estic' si in genere ignoranti in ale culturii romanesti. Insa Romania nu se limiteaza la a trimite spre pamintul italic diafane influente culturale.

Caci un adevarat fluviu uman leaga astazi Romania de Italia. Cu peste doua sute de mii de cetateni aflati legal pe teritoriul tarii - fara sa mai vorbim de cei ,fara hirtii' care probabil dubleaza cifra - romanii au devenit una din cele mai importante populatii straine din Italia.

2. E vizibila - dar relativ discreta prezenta romaneasca; cu fizionomia greu de distins de a localnicilor, romanii fac parte din ceea ce Al. Suteu numeste 'minoritatile auzibile', ai caror membrii - cel putin dupa ce isi pierd aerul nesigur de nou-veniti- devin perceptibili ca atare doar cind incep sa vorbeasca. E o prezenta discreta si in manifestarile ei comunitare; mai usor asimilabili, romanii nu se aduna in cartiere colorate si exotice cum fac chinezii, nici nu construiesc minarete care sar in ochi cum fac de pilda arabii din Brescia.

In plus un alt element fundamental distinge imigratia romaneasca; ea este, nu in totalitatea dar in majoritatea ei, temporara. Nu e o imigratie definitiva, serioasa, in care iti schimbi incet incet reperele si iti (re)construiesi cum poti universul personal centrindu-l pe locul in care ai ajuns. E o imigratie relaxata, cu toate dificultatile inerente, pentru ca nu ai obligatii majore fata de o tara care nu e decit locul unde poti sa cistigi o piine mai buna. Pe care vrei sa o maninci frumos in tara ta, care la doar o zi de autocar sau o ora de avion departare e inca centrul vietii tale. Unde planuiesi sa te intorci de indata ce ai ,facut' destui bani pentru o casa, o masina, o afacere noua.

Atitudine perfect legitima si naturala; dar care implica o detasare fata de contextul local in care nu vrei sa te integrezi, unde nu vrei sa-ti construiesi un spatiu personal definitiv si pe care nu te intereseaza sa il cunosti mai departe de nivelul superficial absolut necesar. In mare masura, valul imigratiei romane din Italia nu e decit apa care trece peste pietrele care ramin.

3. Imigratia romana in Europa occidentala, temporara sau definitiva, pentru studii sau in cautarea unei vietii mai bune, nu e bineinteles ceva nou. Insa de la ,ai nostrii tineri la Paris invata' pina in anii 80 ea a fost limitata de obicei la o elita privilegiata. Nu mai este cazul acuma - si poate ca de fapt asta e schimbarea cea mai revolutionara de dupa 1989, ca impact pe termen lung. Europa occidentala e accesibila tuturor. Influenta civilizatiei ei nu mai intra in Romania doar prin intermediul virfului piramidei sociale - ca inainte de razboi, sau prin crapaturile din cortina de fier ca pina in 89. Constient sau nu, vizibil deja sau nu, muncitorii romani aduc de pe santierele Italiei si Europei nu doar bani munciti cu sudoarea fruntii. Ei aduc experienta unei societati care, in modul ei imperfect, functioneaza totusi mai bine decit cam tot ce istoria a propus pina in ziua de azi. Experienta lor e adeseori marginala si limitata - dar nu e mai putin reala. Ea se adauga altor canale de influenta culturala -massmedia in primul rind; dar e mai

importanta decit toate cealalte, pentru ca e adevarata si directa. Civilizatia occidentala intra azi in constiinta romaneasca pe usa din fata.

4. Nu sint atitea semne ale prezentei romanesti in Italia pentru italieni. Pentru romani, care stiu sa le vada, ele sint mai numeroase.

Vecinatatea garii din Milano - simbolic dar clar punctul din oras cel mai apropiat de Romania- aduna continuu grupuri compacte si vorbaretate care, impinse de nostalgia pentru spatiul originar, sfirsec prin a-l recrea temporar. In mod foarte vizibil pentru ochii circumspecti ai localnicilor - care nu percep in gara orasului lor mai mult decit gara orasului lor.

Fotbalisti romani joaca in campionatele locale. Oferte de transport -,persoane si pachete'- inspre si dinspre Romania, complete cu tricolor, sint lipite cu scotch pe stilpii Italiei. In aceasi limba romana, alte inscriptii mult mai putin inocente decoreaza ziduri inca nefinisate de apartament proaspat construit; simti o vaga compatimire pentru viitorii locatari care le ignora cu desavirsire, si pentru arheologii care vor documenta pe baza lor, in anul 3000, miscarile de populatie in Europa secolului 21.

Autobuze cu inscriptia ,noi legam Europa' si cu numar de Botosani asteapta la stop in fata castelului Sforzesco. O biserica lombarda absolut tipica afiseaza pe strada inscriptia discreta ,chiesa rumena', iar in interior, intre picturi baroce si sfinti de marmura, o catapetasma ortodoxa perfect autentica nu de mult venita de la Tirgu-Neamt.

Un cintec romanesc cu ritm alert si plin de energie a cucerit, oricit de improbabil ar parea, posturile de radio si topurile de muzica usoara italiene ale anului 2004. Bucuria sincera ca uite, dupa atitia ani de ascultat San Remo si Adriano Celentano, dam si noi ceva inapoi Italiei se combina cu usurarea; italienii nu inteleg ca textul pe care il ingina, aproximativ dar cu entuziasm, e agramat si are o logica la nivel de sms.

5. Curiozitatea italiana in ceea ce priveste romanii si Romania nu e limitata la cautarea unui posibil interes economic dar e in mod sigur dominata de ea. Interesul economic poate sa mearga de la un zugravit la jumătate de pret in casa proprie la deschisul unei fabrici de mobila in Transilvania. Si asta da nastere celuiilalt sens, nu mai putin fundamental, in relatia din ce in ce mai complexa intre cele doua tari. Imigratia economica nu e un fenomen unilateral si unidirectional. Impinsi, si ei, de interesul material, si italienii vin astazi in Romania, zburind deseori in aceleasi avioane cu muncitorii in drum spre o vacanta la casele lor. Nu vin ce e drept ca sa munceasca pe santierele Romaniei, ca bunicii lor inainte de razboi (cum se intoarce roata istoriei!), ci vin ca sa dea de lucru altora. Sint destul de multi ca sa umple din nou bisericile italiene din Bucuresti si Timisoara si sa determine chiar, incet incet, aparitia cafenelelor deschise la opt dimineata.

6. Italianii ,miros' in Romania anilor 2000 oportunitatile pe care le-au avut la ei acasa in anii 60. Italia a iesit devastata dintr-un razboi mondial ca sa devina azi una din puterile industriale ale continentului. Pentru italieni memoria ridicarii din mizerie, a energiei si a oportunitatilor pe care le aduce un asemenea efort, e inca vie. Trezeste chiar nostalgie; si cu toate diferentele evidente intre cum s-au intimplat lucrurile atunci la ei si cum se intimpla azi la noi, e pentru asta ca italienii vin astazi in Romania.

Europa nu mai e o notiune abstracta in Romania, si nu doar din cauza steagului albastru care flutura, prematur, linga tricolor pe cladirile oficiale. Aderare in 2007 sau nu, Romania nu asteapta. Ea e deja in Europa, si fiecare zi o leaga mai strins de restul continentului. Rezultatul, absolut vizibil, e ca in Romania incepe sa prinda forma valul de neoprit al dezvoltarii. Romania are nevoie de autostrazi. Are nevoie de supermagazine. De parcuri. De cladiri de birouri. De Dumnezeu mai stie ce.

Prosperitatea (relativ) generala inca intirzie, iar din autostrazi nu s-a construit inca decit un fragment - care duce, emblematic, la mare. Dar Romania a intrat in joc, si nu e un joc artificial si debil, controlat de sus ci unul puternic pentru ca e spontan si liber. O energie extraordinara inghite pe nemestecate Romania. Ea ia locul asteptarii naive de la inceputul anilor 90, cind Romania era sigura ca noi planuri Marshall sint pe cale sa aduca rapid si eficient fericirea generala. Fenomen care intirzie inca; si atunci oamenii se misca, fiecare cum poate.

E o energie ,home made'; se exprima deseori cu mijloace artizanale, improvizeaza, se face cunoscuta prin firme scrise stingaci de mina cu vopsea in timp ce descopera grafica pe calculator.

Miliarde de euro, munciti cu palmele in Italia si aiurea, intra in tara in fiecare an. Poate cu ei intra si constiinta simpla a faptului ca exista locuri unde se poate trai mai bine, si ca poate Romania nu trebuie neaparat sa nu fie unul din ele.

Pe soselele din Bacau si Neamt se puteau vedea, in august 2004, mai multe masini cu inmatriculare italiana decit cu numar romanesc. Autobuzele Timisoarei poarta inca harta colorata a orasului Karlsruhe si reclamele Lyon-ului. E inca o Europa de mina a doua, cea care ajunge pe rotile proprii in Romania; dar e doar o avangarda.

Nenumarate agentii de voiaj ofera oricui vrea calatorii spre Vestul nu demult aproape inaccesibil. Pasaportul romanesc devine pe zi ce trece mai valoros; bun aproape numai pentru mers in Bulgaria acum numai citiva ani, garanteaza azi libertatea de miscare pe tot continentul si mai departe.

In mod haotic dar plin de forta, devine real, abia acuma, refrenul cu ,tara 'ntreaga-i un santier'. Apar case pe cimpuri si magazine gigantice pe fostele platforme industriale. Se construiesc case in cartiere vechi unde nu s-a construit nimic de cincizeci de ani, si se construiesc cartiere noi unde nu s-a construit niciodata nimic. Dezvoltare salbatica, necontrolata, ale carei efecte uriase abia incep sa se intrevada si nu sint dealfel exclusiv pozitive.

7. Perceptia realitatii de zi cu zi, fie si intr-o epoca plina de energie si in care se construiesc atita, e in mod legitim plina de intrebari si de neliniste. Nimeni nu are siguranta ca viitorul din fata Romaniei, cu sau fara Europa, o sa fie in mod necesar roz si stabil.

Am ascultat, pe laptopul varului meu Matei, un cintec pe care nu te-ai astepta sa il gasesti in format mp3; ,Noi in anul 2000'. Cel cu ,cind nu vom mai fi copii'. Anul 2000 a trecut deja, iar vremea noastra e exact fericitul viitor utopic pe care il vestea cintecul. Propaganda prefabricata cum era, cintecul cu anul 2000 reuseste azi sa trezeasca o vaga nostalgie; nostalgie pentru vremea cind viitorul era departe, si neaparat luminos. Viitorul e acum aici, si din fericire nu e cintat in coruri pionieresti. Mai curind in sunet de manele, insotind o Romania care pluteste, din ce in ce mai repede, intr-o directie necunoscuta.